

Vatten- och avloppsstrategi för Uddevalla kommun

Antagen av kommunfullmäktige 2015-12-09 § 307 med revidering
2020-01-08 § 11

Innehåll

Inledning.....	4
Bakgrund och motiv	4
Ställningstaganden för en långsiktigt hållbar VA-försörjning.....	5
Dricksvatten och spillvatten inom kommunalt verksamhetsområde	6
Enskilt vatten och avlopp	7
Dagvatten	7
Tätbebyggelseområden i behov av förändrad VA-struktur.....	8
Bedömningskriterier.....	8
Fyra typområden	9
Analys av områden med behov av en allmän VA-försörjning	9
Poängmodell för bedömning av områden	10
Bilaga 1 – Ordlista.....	11
Bilaga 2 - Poängmodell för prioritering av områden med tät bebyggelse. Poängmodellen används för att kategorisera områdena i ett av fyra typområden.....	12

Inledning

Detta dokument är en vatten- och avloppsstrategi för Uddevalla kommun. En ordlista som förklarar begrepp i VA-strategin återfinns i Bilaga 1. I VA-strategin visas Uddevalla kommuns ställningstaganden för VA-försörjningen samt vad dessa innebär för hur arbetet skall bedrivas i kommunen. VA-strategin skall ligga till grund till kommande handlingsplaner och beslut inom både allmän och enskild VA-försörjning.

VA-strategin har tagits fram med utgångspunkt i den tidigare utformade VA-översikten för Uddevalla kommun och är ett politiskt beslutat dokument som är styrande för resterade delar VA-planen. VA-strategin har tagits fram av en arbetsgrupp med representanter från strategisk samhällsplanering, planavdelningen, byggavdelningen, gata- parkavdelningen, miljöavdelningen och Västvatten. Aktualisering av VA-strategin bör utföras vart fjärde år.

Bakgrund och motiv

Kommunen har ett ansvar att planera för alla medborgares behov av vatten och avlopp. Syftet med VA-planeringen är att upprätthålla en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i hela kommunen och att bidra till god vattenstatus i kommunens yt- och grundvatten.

Historiskt har planeringen ofta skett inom förvaltningsavgränsade ansvarsområden. Av flera anledningar, bland annat EU:s ramdirektiv för vatten, de nationella miljömålen och lagen om allmänna vattentjänster, har behovet av en samlad vattenplanering ökat de senaste åren.

VA-planeringen i Uddevalla kommun följer Hav och Vattenmyndighetens vägledning för kommunal VA planering¹ vilken i sin tur är en vidareutveckling av den s.k. Stockholmsmodellen². Enligt manualen ingår 5 steg i VA planering

1. Initiering, politiskt uppdrag
2. VA-översikt
3. VA-strategi
4. VA-plan
5. Uppföljning, implementering

Steg 4 utgörs av olika handlingsplaner som skall presentera hur ställningstagandena i VA-strategin skall uppfyllas.

- 4a. Vattenförsörjningsplan för hela kommunen
- 4b. Förnyelseplan för allmänt VA (åtgärder inom den befintliga VA-anläggningen)
- 4c. Utbyggnadsplan för allmänt VA

- 4d. Handlingsplan för enskilda avlopp
- 4e. Handledning för dagvattenhantering

Tidshorisonten i samtliga handlingsplaner skall vara minst 12 år

Ställningstaganden för en långsiktigt hållbar VA-försörjning

- Alla fastigheter i kommunen med behov av vatten- och avloppsförsörjning skall ha tillgång till ett dricksvatten av god kvalitet och en avloppsanläggning som uppfyller gällande krav.
- VA-försörjningen ska ske med resurshushållning i fokus där användande av vatten och energi ska minska
- ~~Växtnäringsämnen från avlopp ska ses som en resurs och ingå i ett kretslopp.~~
- VA-försörjningen ska planeras med hänsyn till översvämningsrisker, förhöjda vattennivåer, risk för ras och skred, ökad risk för mikrobiell smitta samt andra faktorer som kan påverkas av ett förändrat klimat
- För att trygga en långsiktigt hållbar bebyggelseutveckling skall VA-planen och översiktsplanen samverka med varandra.
- I planprocesser och vid bygglovsprövning ska en hållbar VA-försörjning säkerställas
- Dagvatten ska ses som en estetisk, ekologisk och hydrologisk resurs och kommunen ska vara en god förebild genom att arbeta för en hållbar dagvattenhantering
- Utbyggnad av den allmänna VA-anläggningen som bidrar till ökad möjlighet för samhällsutveckling skall kunna delfinansieras med skattebidrag
- Kommunen ska vara tydlig i sin kommunikation och bidra till kunskapshöjning hos allmänheten kring VA-försörjningens roll och betydelse för samhället
- Kommunens roller och ansvar för vatten- och avloppsförsörjningen skall kommuniceras och förankras hos berörda avdelningar, förvaltningar och nämnder

Dricksvatten och spillvatten inom kommunalt verksamhetsområde

Ställningstagandena innebär att:

1. För att maximera nyttan för VA-kollektivet ska åtgärder i den allmänna VA-verksamheten genomföras kostnadseffektivt och alternativa tekniklösningar för spillvattenhanteringen värderas vid utbyggnad av allmänt VA.
2. Driften av de allmänna anläggningarna inom Västvatten ska präglas av samverkan mellan kommunerna för att optimera användningen av resurser
3. Kommunen ska skydda potentiella dricksvattenresurser som är prioriterade för allmän vattenförsörjning
4. Alla allmänna grundvatten- och ytvattentäkters vattenskyddsföreskrifter ska vara aktuella och ses över och revideras vid behov
5. Risker vid framtida klimatförändringar ska utredas i samband med åtgärder i den allmänna VA-anläggningen
6. Varje allmän vattentäkt ska kunna ersättas med reservvattentäkt eller annat reservvatten
7. Västvatten ska ha en krisberedskapsplan för vattenförsörjning. En nödvattenplan skall finnas för varje vattentäkt och dess distributionsområde
8. För att förbättra möjligheten för slam från de kommunala avloppsreningsverken att ingå i ett kretslopp ska ett aktivt uppströmsarbete bedrivas.
9. Ovidkommande vatten till den allmänna VA-anläggningen ska minskas genom ett systematiskt saneringsarbete
10. VA-huvudmannen ska delta i åtgärdsarbetet för att uppnå god ekologisk och kemisk status i kommunens vattenförekomster.
11. Nyckeltal som beskriver VA-verksamheten ska årligen redovisas
12. VA-taxan ska tydligt spegla kostnaderna för varje nyttighet, dricks-, spill- och dagvatten, samt förändras med god framförhållning
13. VA-taxan och andra styrmedel ska vara utformade för att gynna avloppssystem med god kretsloppspotential
14. Beredskap i form av resurser och personal finnas tillgängliga för att lösa krissituationer dygnet runt

Enskilt vatten och avlopp

Ställningstagandena innebär att:

15. Genom tillsyn ska de enskilda avloppens status vara känd för tillsynsmyndigheten.
16. Avlopp med bristande funktion eller rening skall åtgärdas så att de uppfyller gällande krav på enskilda avlopp.
17. ~~Nya eller ändrade enskilda avloppsanläggningar ska möjliggöra att en hög andel av näringsämnen kan återvinnas och återföras till åkermark. I första hand innebär det en separat och sluten hantering av toalettvattnet med en så låg vatteninblandning som möjligt.~~
18. ~~Innehåll från en sluten tank för toalettavlopp ska i första hand hanteras separat från slam från övrigt avlopp.~~
19. Renhållningstaxan och andra styrmedel ska vara utformade för att gynna avloppssystem med god kretsloppspotential.
20. Vattentillgången i kommunens olika delar skall vara känd för tillsynsmyndigheten.
21. När gemensamhetsanläggningar för avlopp är ett alternativ skall kommunen överväga att ansöka om förrättning hos Lantmäterimyndigheten.
22. VA-rådgivning ska erbjudas fastighetsägare med enskilt vatten och avlopp.

Dagvatten

Ställningstagandena innebär att:

23. Dagvatten ska fördröjas så nära källan som möjligt för att minska belastningen på ledningssystem och recipienter.
24. Naturens sätt att omhänderta vatten genom avdunstning, fördröjning och infiltration ska eftersträvas vid hantering av dagvatten.
25. Öppna lösningar som synliggör dagvattenhanteringen ska anläggas när det är ekonomiskt, estetiskt och ekologiskt lämpligt.
26. Dagvatten tas omhand på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt vilket innebär att utsläppen inte skall påverka människors hälsa eller miljön negativt över tid.
27. Föroreningar i dagvattnet avskiljas innan dessa når recipienten, om möjligt redan vid föroreningskällan.
28. Vid varje ny detaljplan, förhandsbesked och när allmänt VA byggs ut, ska ställning tas till om dagvattenhanteringen behöver utredas.

29. Vid startbesked eller vid byggnation ska frågan om dagvattenhantering säkerställas så att översvämning eller annan olägenhet för omgivningen och recipient inte sker.
30. En dagvattenanläggning ska dimensioneras utifrån gällande branschstandard och myndigheternas riktlinjer.
31. Kommunen ska aktivt arbeta med att koppla bort dag- och dräneringsvatten från allmän spillvattenledning.
32. Rening av dagvatten ska som princip bekostas av den som förorenar.
33. Dagvattenhanteringen inom kommunen ska ske genom ett förvaltningsövergripande arbete med tydliga ansvarsområden för berörda avdelningar/aktörer.

Tätbebyggelseområden i behov av förändrad VA-struktur

I VA-översikten för Uddevalla kommun gjordes en kartanalys där områden med tät bebyggelse identifierades. Behovet av en förändrad VA-struktur inom de identifierade områdena varierar beroende på ett antal faktorer som exempelvis, antal boende i området och miljö- och hälsosaspekter som kvalitet på och tillgång till dricksvatten samt påverkan på närliggande recipient.

Områdenas behov av en förändrad VA-struktur skall värderas genom fastställda bedömningskriterier. Bedömningskriterierna utgår från kommunens skyldighet enligt 6 § Lagen om allmänna vattentjänster att ordna med en allmän VA-försörjning. 6 § Lagen om allmänna vattentjänster säger att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse ska kommunen se till att behovet tillgodoses genom en allmän VA-anläggning.

Bedömningskriterier

Bedömningen av tätbebyggelsens behov av en förändrad VA-struktur sker genom nedanstående kriterier. Kriterierna skall visa på om ett område utgör ett större sammanhang samt om det finns några risker för människors hälsa eller miljön.

1. Bostäder i ett större sammanhang

Genomförd kartanalys av områden som gjordes i VA-översikten används för att identifiera antalet bostäder inom respektive tätbebyggelseområde. Andelen åretruntboende vägs in.

Områden upp till och med 20 bostadsfastigheter som ligger avskilt från annan tätbebyggelse bedöms inte utgöra ett större sammanhang och kommer därför inte att analyseras vidare.

2. Hälsoaspekter

Bedömning utifrån risk för påverkan på dricksvattentäkter, tillgång till och kvalitet på dricksvattnet. Även risk för påverkan på kommunala eller andra större badplatser bedöms.

3. Miljöaspekter

Bedömning utifrån risk för påverkan på närliggande recipient. Recipientens känslighet och skyddsvärde vägs in.

Fyra typområden

Varje område skall efter genomförd bedömning kunna kategoriseras in i något av de fyra nedanstående typområdena.

1. enskilt VA-område

Områden upp till 20 bostäder som ligger avskilt från annan tätbebyggelse. VA-försörjningen bedöms inom dessa områden kunna lösas genom enskilda anläggningar.

2. bevakningsområde

Områden över 20 bostäder som idag har en fungerande VA-försörjning, men där ändrade förutsättningar som exempelvis fler bostäder kan innebära ett behov av en förändrad VA-struktur

3. utredningsområden

Områden med behov av en förändrad VA-försörjning och där det behöver utredas vilken lösning som är lämpligast för området

4. områden med behov av en allmän VA-försörjning

Områden som utifrån gällande lagstiftning faller under kommunens skyldighet att ordna med allmän- vatten och avloppsförsörjning.

Analys av områden med behov av en allmän VA-försörjning

För att kunna fastställa en utbyggnadsplan för den allmänna VA-försörjningen bör områdena inom typområde 4 analyseras vidare för att bestämma utbyggnadsordning och val av teknik. Analysen kan aldrig ändra på kategoriseringen av ett visst område utan bara den inbördes prioriteringordningen av områden med behov av en allmän VA-försörjning.

Relevanta aspekter att ta med i analysen är:

- Utvecklingsområden enligt gällande översiktplan och samhällsbyggnadsstrategi.
- tillgång till övrig kommunal service som barnomsorg, skola
- Viljan att behålla ett områdes nuvarande karaktär

Val av VA-lösning har en stor påverkan på utvecklingsmöjligheterna i ett område. I områden som ligger i anslutning till utvecklingsområden enligt kommunens planer och där det finns tillgång till kommunal service bör man därför överväga en allmän VA-försörjning som medger en utökning av kapaciteten. I andra områden där man vill behålla områdets karaktär och där det inte finns några utbyggnadsplaner eller tillgång till kommunal service kan man överväga en utbyggnad av allmänt VA som begränsar en fortsatt exploatering.

Poängmodell för bedömning av områden

Områden med tätbebyggelse skall utifrån ovanstående bedömningskriterier värderas i en poängmodell. Modellen ger en inbördes prioritering av tätbebyggda områden utifrån behovet av en förändrad VA-struktur. I bilaga 2 redovisas ett förslag till poängmodell som har tagits fram i samband med VA-strategiarbetet. En poängmodell kan inte täcka in alla relevanta aspekter när kommunen ska fatta beslut om hur de tätbebyggda områdena ska hanteras. För vissa områden kan det därför krävas en djupare analys innan behovet av en förändrad VA-struktur kan fastställas.

Bilagor:

Bilaga 1	Ordlista
Bilaga 2	Poängmodell för prioritering av områden med tät bebyggelse. Poängmodellen används för att kategorisera områdena i ett av fyra typområden

Bilaga 1 – Ordlista

Spillvatten är vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, biltvättar och dylikt)

Avlopp är samlingsnamn för spillvatten, dagvatten samt dränvatten

Dagvatten är tillfälligt förekommande, avrinnande vatten på markytan eller på en konstruktion. Dagvatten är exempelvis avrinnande regnvatten och smältvatten samt framträngande grundvatten

Dräneringsvatten (dränvatten) är markvatten och grundvatten som samlas upp och tas omhand i en dräneringsledning.

VA-huvudman är den som äger en VA-anläggning

Allmän VA-anläggning är en anläggning för försörjning av vatten eller avlopp som kommunen äger eller har rättsligt bestämmande över och som har anordnats för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). De samlade VA-anläggningarna inom en kommuns gränser, för vilka en kommun är huvudman, benämns "Den allmänna VA-anläggningen"

Allmänt VA-område är ett område som idag har tillgång till allmän VA-försörjning, antingen inom ett verksamhetsområde eller via en avtalsanslutning (föreningar, samfälligheter, enskilda fastigheter)

Verksamhetsområde är ett av kommunfullmäktige fastställt geografiskt definierat område, inom vilket kommunen är huvudman för vatten- och/eller avloppsförsörjning. Inom verksamhetsområdet gäller kommunal VA-taxa

Enskild VA-anläggning är en anläggning eller annan anordning för försörjning av vatten eller avlopp som kommunen inte äger. Enskilda anläggningar kan finnas för en enskild fastighet, för flera fastigheter tillsammans eller för samfälligheter och föreningar. En enskild VA-anläggning kan avse såväl ledningar som en lokal lösning för produktion av dricksvatten eller rening av avloppsvatten

Gemensamhetsanläggning är en enskild VA-anläggning (se ovan) som inrättats för två eller flera fastigheter gemensamt

Nödvatten är vatten för dryck, matlagning och personlig hygien som för en begränsad tid ersätter den ordinarie dricksvattenförsörjningen. Mängden vatten som finns tillgängligt är begränsad och anses vara 3 -5 liter per person under första dygnet och därefter ca 10-15 liter per person och dygn. Vid med långvariga störningar bedöms ca 100 liter per person krävas. Nödvatten distribueras utan att nyttja det ordinarie ledningsnätet genom användande av ex. tankar eller tankbilar

Reservvatten är dricksvatten som distribueras via det ordinarie ledningsnätet men från annan produktionsanläggning än den ordinarie. Reservvatten får vanligen användas i samma omfattning som vid ordinarie vattenförsörjning

Ovidkommande vatten är det vatten som utöver spillvatten finns i spillvattenledningar.

Ovidkommande vatten kan bestå av anslutet dagvatten, anslutet dräneringsvatten, samt inläckage från marken om ledningarna inte är täta. Andelen ovidkommande vatten kan i extrema fall vara flera gånger större än volymen spillvatten

Bilaga 2 - Poängmodell för prioritering av områden med tät bebyggelse. Poängmodellen används för att kategorisera områdena i ett av fyra typområden.

Större sammanhang

Antal bostäder

0 poäng	8-20 hus om belägna långt från annan tätbebyggelse. Området tas ej med i den fortsatta bedömningen.
2 poäng	8-20 hus om beläget i närheten av annat tätbebyggt område
4 poäng	21-40 hus
8 poäng	41-100 hus
10 poäng	101-155 hus

Kommentar: Områden med 8-20 hus som ligger långt från annan tätbebyggelse bedöms inte ha behov av en förändrad VA-struktur. Åtgärdandet av VA-situationen i dessa områden sker genom tillsyn från miljömyndigheten. Områden med fler än 40 hus får många poäng eftersom de enligt § 6 LAV kan innebära ett kommunalt ansvar endast utifrån antalet hus. Parametern viktas dubbelt eftersom antalet bostäder är grundläggande i bedömningen av ett större sammanhang.

Andel åretruntboende

1 poäng	0-20%
2 poäng	21-40%
3 poäng	41-60%
4 poäng	61-80%
5 poäng	81-100%

Kommentar: Andelen permanentboende påverkar belastningen från ett område

Hälsoaspekter

Risk för vattentäkter

0 poäng	området har gemensam vattenförsörjning utan risk för förorening från avlopp och/eller en avloppsförsörjning med säkra utsläppspunkter
6 poäng	området har enskilda vattentäkter men till största delen endast utsläpp av bad-, disk- och tvättvatten
10 poäng	området har enskilda vattentäkter och flertalet utsläpp av wc-avlopp eller avloppsstatusen är okänd/ouredd.

Kommentar: Parametern handlar om risken för föroreningar från enskilda avlopp. Områden som antingen har gemensam vatten- eller avloppsförsörjning bedöms ha liten risk för påverkan av enskilda vattentäkter. Skillnaden mellan risken för påverkan av enskilda vattentäkter bedöms också påverkas av om avlopp med wc finns inom området. Parametern viktas dubbelt eftersom risken för påverkan på dricksvatten är grundläggande i bedömningen hälsorisker.

Kvalitet på dricksvatten

- 0 poäng Området har bra kvalitet på dricksvattnet eller problem med kvalitén beror på undermålig brunnskonstruktion
- 3 poäng Indikationer på att en del vattentäkter är påverkade av föroreningar. Exempelvis genom klagomål till tillsynsmyndigheten.
- 5 poäng återkommande problem med påverkade vattentäkter. Säkerställt genom vattenprovtagning.

Kommentar: Parametern handlar om grundvattnets kvalitet i området. Bygger på tillsynsmyndighetens kunskap om området.

Tillgång till dricksvatten

- 0 poäng området har god tillgång till dricksvatten
- 6 poäng Indikationer på att området har brist på dricksvatten. Exempelvis genom klagomål till tillsynsmyndigheten och/eller påvisad saltvatteninträngning.
- 10 poäng Dokumenterat genom utredning att området har brist på dricksvatten

Kommentar: Parametern handlar om tillgången till dricksvatten på eller i omedelbar närhet av fastigheterna. Vattenresursen ska vara av tjänlig dricksvattenkvalitet. Bygger på tillsynsmyndighetens kunskap om området. Parametern viktas dubbelt eftersom brist på dricksvatten inom ett område är svårt att lösa för enskilda fastighetsägare.

Påverkan på badplatser

- 0 poäng Området ligger långt från större badplatser eller vattendrag som mynnar ut vid badplats
- 3 poäng Badplats finns i närheten men påverkan är liten eftersom avloppen till största delen infiltreras i mark eller endast omfattar bad-, disk- och tvättavlopp.
- 5 poäng området ligger nära badplats och avloppen leds till största delen till vattendrag som mynnar ut vid större badplats eller området har avlopp med wc utsläpp

Kommentar: Parametern handlar om hur enskilda avloppen påverkar närliggande badplatser. Påverkan på badplatser varierar, förutom beroende på avstånd även beroende på hur avloppsreningen sker.

Miljöaspekter**Påverkan på närliggande recipient**

- 2 poäng området har till största delen godkända avloppslösningar eller till största delen endast utsläpp av bad-, disk- och tvättavlopp.
- 6 poäng området har en del utsläpp av icke godkända wc-avlopp
- 10 poäng området har flertalet utsläpp av icke godkända wc-avlopp

Kommentar: Parametern handlar om hur mycket övergödande ämnen eller biologiskt syreförbrukande ämnen som släpps ut från enskilda avlopp i ett område. Utsläpp av wc-avlopp har stor påverkan på recipienten vilket återspeglar sig i poängsättningen. Parametern viktas dubbelt

eftersom det är en viktig parameter för att uppnå god ekologisk status i vattenförekomster enligt vattendirektivet.

Recipientens känslighet

- 0 poäng recipienten är inte känslig för övergödning eller av utsläpp av BOD.
- 3 poäng recipient känslig för övergödning eller för utsläpp av BOD.
- 5 poäng recipient känslig för övergödning eller för utsläpp av BOD och avrinning från tätbebyggelse sker till grundområde.

Kommentar: Parametern handlar om hur känslig recipienten är för övergödande ämnen eller tillförsel av biologiskt syreförbrukande ämnen. Bedömningen bygger på statusklassningen i vattendirektivet och lokal kunskap om recipientens känslighet.

Analys av områden med behov av en allmän VA-försörjning

Utvecklingsområde

- 1 poäng Området ligger långt från planerade utvecklingsområden
- 3 poäng Området ligger nära planerat utvecklingsområde
- 5 poäng Området ligger inom planerat utvecklingsområde

Kommunal service

- 1 poäng Ingen eller väldigt begränsad tillgång till kommunal service finns i området.
- 3 poäng Viss kommunal service finns i området, men den behöver utökas om området permanentas
- 5 poäng Området har fullgod tillgång till kommunal service

Områdets karaktär

- 1 poäng Viljan att bevara områdets karaktär är utpekad i styrdokument
- 3 poäng Områdets karaktär har vissa bevarandevärden
- 5 poäng Områdets karaktär har inga eller ringa bevarandevärden

Kommentar: Höga poäng ger att en utbyggnad av allmänt VA bör ske med en teknik som medger en utökning av boendet i närområdet. Vid låga poäng kan däremot en VA-utbyggnad som begränsar möjligheten till ytterligare boende vara aktuell.